

LEER VAN MIJ

Woorden van Th. V. C. SCHAUM
Muziek van L. MENS

Eenvoudig

ZANG *mf* In de school van het le - ven Kom ik nooit uit - ge - leerd, Ik

KLAVIER *mf*

leer al lan - ge ja - - ren En doe nog veel ver - keerd. Eén van de zwaarste vak - ken Is wel het need' - rig

f zijn, *p* Ik wil zoo graag groot - schij - nen, En need' - rig dat is klein. *f* *Tempo I* Maar d'al - ler - bes - te leer - aar Staat

langzamer mij steeds trouw ter zij, *pp* Zijn hand rust op mijn schou - der. Hij zegt: „kom leer van mij.”

een reformator ontmoet zijn koningin

Wie de raadsels uit de wereld-historie wil oplossen en daartoe zoeken gaat in de archieven, komt tot de ontdekking, dat de historie zich haar geheimen niet ontfutselen laat. Er zijn momenten, waarover de perkamenten weinig weten, omdat de diepten van een menschenhart alleen door God worden gekend.

Er was eens een prinsesje, wier geboorte door haar vader werd verwenscht. Dat ze een meisje was in plaats van een jongen, vulde den beker van zijn onheilen tot den rand en verhaastte zijn dood.

Acht dagen oud, was dat prinsesje al koningin. Trouwens, met alles in het leven was ze vroeg, en elke

JOHN KNOX BIJ MARIA
STUART OP HOLYROOD

episode duurde maar kort. Als kind van zes jaar trok ze naar Frankrijk als de bruid van den even ouden troonopvolger ginds. Op haar vijftiende werd ze zijn vrouw, een jaar later koningin van Frankrijk, en nog vóór haar achttienden verjaardag was ze weduwe.

Maria Stuart is een van de figuren, tegenover wie men niet gemakkelijk onverschillig blijft — eeuwen na haar dood evenmin als tijdens haar leven. Bij de meesten wekte zij afschuw, maar anderen hebben haar als mar-

telares, als een heilige bijna, vereerd. De tragiek van een vrouwenleven, dat na twintig jaren gevangenschap eindigt op het schavot, stemt milder tegenover de fouten van de vorstin en de zonden van den mensch.

Dat deze Maria, wier paleizen — niet buiten haar schuld — in bloed werden gedrenkt, ondanks alles nog zoo veel vereerders had onder haar tijdgenooten en in heugenis bleef bij later-levendenden, dankt zij vooral aan de buitengewone bekoring, die er van haar uitging. Ze was een gracieuze vrouw met een mooie stem, die zij zelf begeleidde op de luit. Welk een invloed ten goede had een wel-sprekende, geestige vrouw als zij, met zulk een uitstekend verstand en

winnende manieren, kunnen uitoefenen in het nog bijna middeleeuwsche, door innerlijke twisten verscheurde Schotland, dat haar in 1561 binnenhaalde als zijn koningin.

Maar het is anders gegaan.

Aan haar vaderland, waar ze als kind bijna als een gevangene was bewaakt, had de koningin geen prettige herinneringen. Pas in Frankrijk had ze genoten van haar jeugd, maar de opvoeding in het Rooms-Katholieke geloof, aan het bedorven, zedeloze hof, onder leiding van haar bloedverwanten — de Guises, die meest fanatieke zonen der kerk waren, — had haar als 't ware voorbereid op de treurige hoofdrol, die zij gedurende enkele jaren zou spelen in de geschiedenis van haar land.

Terwijl Maria onbezorgd in Frankrijk leefde en haar moeder in Schotland het regentschap waarnam, had de Reformatie zich baan gebroken in haar geboorteland. De brandstapels hadden er gerookt. John Knox was er als veertigjarig man getuige van geweest en had bij de eersten behoord, die als predikers van het hervonden Evangelie optraden. Door Fransche troepen, die de Schotsche regeringspartij te hulp kwamen bij de ketterjacht, was hij gevangen genomen en had negentien maanden lang als galeislaaf lichamelijke en geestelijke foltering verdragen, zonder afvallig te worden van zijn geloof.

Op onverklaarbare wijs vrijgekomen, had hij jarenlang rond gezworven en als predikant bij de Engelsche gemeente te Genève kennis gekregen aan Calvijn, bij wien hij zich van harte aansloot.

Daar had Knox ook den Bijbel in 't Engelsch vertaald en voorzien van zeer vrijmoedige aantekeningen over kerkelijke en politieke aangelegenheden; een uitgaaf, die de humanistische, Anglicaansche koningin Elisabeth volstrekt niet naar den zin was. Nog erger maakte hij het door zijn Eersten bazuinstoot tegen de monsterachtige vrouwenregering, waarin hij zei, dat het een schande voor God was, wanneer de heerschappij in stad of land aan een vrouw werd opgedragen. Vrouwen als Debora en Hulda, die haar land bevrijdden van tyrannie en afgoderij, waren een zegen van God, maar uitzonderingen. Doch bij de vrouwen van onzen tijd — aldus Knox — vinden wij wreedheid, valsheid, onderdrukking; in haar vinden wij den geest van Izebel en Athalia.

Al verschilden de beide koninginnen van het groote eiland in 't Westen van Europa sterk, één ding hadden

zij althans gemeen, namelijk den afkeer van Knox.

In den zomer van 1561, na den dood der regentes, werd Maria uitgenoodigd, naar Schotland over te steken en het bewind te aanvaarden. Een jaar tevoren was, bij parlementsbesluit, de pauselijke rechtspraak opgeheven, was de mis op zware straf verboden en waren alle wetten, waarbij de Roomsche kerk bevoordeeld werd, afgeschaft.

Maria had verklaard, overtuigd Rooms-Katholiek te zijn en voor zich godsdienstvrijheid bedongen. Bij haar aankomst, op een mistigen Augustusdag, klonken de melodieën der Hervorming de fel-andersdenkende koningin tegen; geen wonder, dat ze aan wal stapte met een gloeienden haat tegen den man, die de groote stuwkracht en de leider der nieuwe beweging was, en met Engelsche hulp de Reformatie had doorgevoerd.

Op den eersten Zondag na haar terugkomst maakte de vorstin van haar rechten gebruik en liet de mis bedienen in haar particuliere kapel. 't Volk liep te hoop en de priester mocht blij zijn, dat hij er — dank zij Knox en een stiefbroer van de koningin — het leven afbracht.

Maar al had Knox het volk gekalmeerd, hij was heftig verontwaardigd en gaf daaraan lucht op den preekstoel.

De preekstoel! In den tijd dat er geen pers was om de volksmeening te beïnvloeden, was men op den kansel aangewezen. En telkens wanneer de pers een prop in den mond krijgt, is het de preekstoel die benut wordt om op min of meer officieele wijs een meening te uiten en mededeelingen te doen, die anders slechts kunnen worden rondgefluiserd.

Dienzelfden Zondag nog zei Knox in z'n preek, dat die eene mis hem gevaarlijker leek dan de landing van tienduizend gewapende vijanden tot onderdrukking van de religie. Want in God is kracht om een menigte te weerstaan, maar wanneer men zich vermengt met de afgoderij, verbergt God Zijn vriendelijk aangezicht.

Die stoutmoedige taal werd al gauw aan de koningin overgebied, en John Knox naar Holyrood ontboden. Knox heeft herhaalde malen een onderhoud gehad met zijn koningin, maar vooral deze eerste ontmoeting heeft hij in zijn gedenkschriften breed en levendig beschreven.

Bij het gesprek was alleen de halfbroer van de koningin, Lord James Stewart tegenwoordig, terwijl twee hofdames aan het eind van de zaal stonden. Zoo trad de charmante, voor mannen onweerstaanbare, jonge

vrouw den reformator tegen, maar ze liet hem onverschillig. Haar pleiten met argumenten had even weinig effect als haar verwijten, bedreigingen en tranen.

Van drie dingen beschuldigde Maria den hervormer: hij had een deel van haar onderdanen opgehitst tegen haar moeder en haar, en een boek — de Bazuinstoot! — geschreven, dat haar gezag aantastte. Vervolgens was hij in Engeland de oorzaak geweest van veel oproer en bloedvergieten. En ten derde deed hij alles door middel van Necromantie — de kunst, om door het oproepen van dooden de toekomst te weten te komen.

Punt voor punt werd door Knox afgehandeld.

Als door het prediken van Gods waarheid en door verzet tegen afgoderij het volk tegen hun souverain werd opgehitst — ja, dan had hij geen verontschuldiging. Maar de echte kennis van God en de ware aanbidding van Hem waren juist de voornaamste middelen om den mensch te bewegen, zijn vorst wél te gehoorzamen. En wat dat kwetsende boek betreft — dat was voornamelijk geschreven tegen de Izebel van Engeland, met wie Knox de Engelsche koningin Maria bedoelde, aan wie de historie het praedicaat van de Bloedige heeft toegekend. En wat zijn meening over vrouwenregering in 't algemeen betrof — hij was bereid, zijn opinie in z'n hart verborgen te houden en tevreden onder haar bestuur te leven, evenals Paulus onder Nero . . . tenminste zoo lang zij haar handen niet bezoedelde met het bloed der heiligen.

Op de tweede beschuldiging antwoordde Knox, dat er in de steden waar hij predikant geweest was, gedurende die jaren geen oproer, gevecht of muiterij was voorgevallen.

En wat de derde aantijging betrof, als zou hij de dooden trachten op te roepen — magie, necromantie en dergelijke kunsten zijn door God verboden en zijn toehoorders konden getuigen, hoe hij telkens tegen zulke praktijken en hen, die ze beoefenden, had gewaarschuwd. Maar hij wou zich niet beklagen, want van zijn Meester, den Heere Jezus, had men gezegd, dat Hij door Beëlzebul bezeten was.

Interessant werd het gesprek vooral, toen Knox het recht van opstand verdedigde. Maria beweerde, dat God aan onderdanen gehoorzaamheid jegens hun vorsten gebod, maar dat Knox een anderen godsdienst bracht. De reformator antwoordde: Als de vorsten de grenzen van hun macht overschrijden, mogen zij desnoods met wapengeweld worden weerstaan. Men behoeft hun niet méér te ge-

hoorzamen dan z'n ouders, en wanneer een krankzinnige vader zijn kinderen wil doodslaan, handelen die kinderen niet verkeerd, wanneer zij hun vader z'n zwaard ontnemen en vasthouden tot z'n ziekte voorbij is. Wanneer vorsten in de krankzinnigheid van hun blinden ijver Gods kinderen willen doden, is het evenmin ongehoorzaamheid, hen machteloos te maken.

Wel een kwartier lang stond de koningin sprakeloos.

Is misschien in die korte poos de beslissing gevallen over Maria's verder leven en de toekomst van Schotland? Wanneer zij op dit oogenblik de situatie had doorzien en begrip getoond voor den ernst van het Evangelie, zou veel leed haar bespaard zijn.

Zóó ontgaan was de vorstin, dat Lord James Stewart haar trachtte te kalmeeren en vroeg, wat haar zoo getroffen had. En, alsof ze een blik in de toekomst kreeg, antwoordde Maria: „Wel, ik merk, dat mijn onderdanen dan u zullen gehoorzamen en niet mij. Dan ben ik aan hen onderworpen in plaats van zij aan mij.”

„Mijn arbeid is, om vorst en volk beide gehoorzaam te maken aan God. Deze onderwerping is de grootste waardigheid, die een mensch op aarde kan verkrijgen, want ze brengt hem eeuwige glorie.”

Knox wees op het bederf in Rome's kerk, maar Maria zei, dat haar getewen anders sprak.

„Gij legt de Schrift uit op ééne manier en zij op een andere; wie moet ik gelooven?” vroeg de koningin.

„Gij moet God gelooven, die duidelijk spreekt in Zijn Woord, terwijl onduidelijke uitspraken door den Heiligen Geest op andere plaatsen worden toegelicht.”

„Ge zijt hard voor mij,” beklagde zich de koningin, die op dat oogenblik gewaarschuwd werd voor den maaltijd. Knox kon vertrekken.

„Ik bid God, mevrouw, dat gij voor het Schotsche gemeenebest zoo gezegend moogt zijn als Debora voor het gemeenebest van Israel,” was zijn afscheidsgroet.

Wegens dit lange onderhoud maakten de Roomsche-Katholieken zich onnoodig bezorgd. De geloovigen waren blij, dat hun koningin althans één prediking had gehoord, maar ook zij vergisten zich. En Knox vatte zijn oordeel saam: „Wanneer zij geen trotschen geest heeft, een listig verstand en een verhard hart tegen God, vergis ik mij.”

Maria Stuart is geen Debora geworden voor haar land, eerder een Delila, en nooit heeft zij het vergeven of kunnen vergeten, dat Knox haar eens had doen schreien.

Ze wist te beweren, dat hij aangeklaagd werd wegens hoogverraad, en barstte in lachen uit, toen ze in de rechtzaal zat. Haar vleiers deden hetzelfde, en Maria vroeg hun: „Weet

ge, waarom ik lach? Die man heeft mij doen schreien, zonder zelf een traan te storten. Nu wil ik eens zien, of ik hem kan doen schreien.”

Het lukte haar niet.

Knox werd vrijgesproken.

Wie oppervlakkig naar de laatste oogenblikken van Maria en John Knox kijkt, zou beiden zalig willen spreken. Maar aan Maria's dood ging een leven vooraf van lichtzinnigheid, echtbreuk en bloedvergieten. Wanneer de woorden, waarmee zij 't hoofd op het blok legde: „Heer, in Uw handen beveel ik mijn geest,” niet het citeeren van een Bijbelwoord maar het berouwvolle, vertrouwende gebed is geweest van een, die zich zondaar weet, zal Gods oordeel barmhartiger zijn dan dat der historie.

Het sterfbed van John Knox was toch anders. „Is dat niet een heerlijk hoofdstuk? O, wat een zoete troost en verkwikking heeft God me daardoor steeds gegeven,” zei hij, na de voorlezing van 1 Korinthe 15.

En wanneer zijn booze hart hem wilde aanpraten, dat hij door de trouwe waarneming van zijn ambt toch wel iets verdiend had bij God, kwam hem de tekst in de gedachte: „Wat hebt gij, dat ge niet ontvangen hebt?” En daarop was zijn antwoord: „Door Gods genade ben ik die ik ben. Niet ik, maar Gods genade in mij.”

G. Kraan-van den Burg

John Knox bij Maria Stuart op Holyrood